

aprenestadistica.gencat.cat

GLOSSARI ESTADÍSTIC I TEMÀTIC

Generalitat de Catalunya
Institut d'Estadística
de Catalunya

PRESENTACIÓ

“Arribarà un dia en què el pensament estadístic serà tan necessari per exercitar la ciutadania amb eficiència com la capacitat de llegir i d’escriure.” H.G Wells.

L’estadística es pot aplicar en qualsevol disciplina del coneixement per explicar esdeveniments. És a dir, s’utilitza quan cal tenir dades que ens puguin ajudar a extreure conclusions respecte al fenomen objecte d’estudi.

L’estadística oficial serveix per prendre decisions d’interès per als ciutadans i respondre preguntes, com per exemple:

Quants habitants som a Catalunya i quants hospitals necessitem?
Quantes aules caldran l’any vinent?
Quina és la taxa d’atur?
Quants ciutadans han anat a votar?
Quantes llars reciclen?

Amb les dades reals de Catalunya que s’ofereixen a les diferents activitats d’*aprenestadística.gencat.cat* i utilitzant mètodes estadístics trobareu la resposta a aquestes preguntes d’una manera amena i entenedora. A més, podreu aprendre conceptes estadístics a partir d’animacions dinàmiques.

L’Institut d’Estadística de Catalunya ofereix aquest recurs educatiu adaptat al currículum per fer més accessible i interessant l’estadística als estudiants i impulsar la difusió de la cultura estadística en l’àmbit de l’ensenyament secundari.

Us convidem a utilitzar **aprenestadística.gencat.cat** i confiem que aquest web sigui una eina útil per a alumnes i professors.

Institut d’Estadística de Catalunya

COM S'HA D'UTILITZAR EL WEB

Què s'hi pot trobar?

El primer apartat “Què és l'estadística?” ofereix quatre pinzellades sobre l'estadística avui en dia i les seves aplicacions en la vida real.

Trobareu 25 activitats classificades en 5 apartats temàtics (serveis, demografia, societat, economia i medi ambient). Les xifres emprades en les activitats són dades reals que es poden consultar al web de l'Idescat. Fan referència a Catalunya, Espanya i Europa. Cada activitat té definida una breu ressenya on s'indica el plantejament, l'objectiu, els conceptes estadístics, la competència bàsica, el nivell i el temps orientatiu per poder-la realitzar.

En l'apartat “Glossari” hi trobareu classificats els termes (estadístics) necessaris per entendre les activitats. Disposareu d'un “Glossari estadístic” i un “Glossari temàtic” que us ajudaran a desenvolupar les activitats. A més hi ha un ampli conjunt d'animacions, accessibles tant des del Glossari com des de les activitats, que expliquen els conceptes estadístics de manera gràfica i entenedora.

A qui va dirigit aquest recurs?

Les activitats desenvolupades van dirigides als alumnes d'ESO i batxillerat i als professors, per tal que els serveixi de material complementari als exercicis proposats a l'escola. Estan pensades per fer-les a classe amb el suport del professor, però també poden realitzar-se de manera individual des de casa.

Com es pot utilitzar?

L'accés al web educatiu és lliure i gratuït.

Hi ha dues maneres d'accedir-hi: com a usuari convidat o com a usuari autenticat. En el segon cas és necessari registrar-se prèviament. En aquest segon cas, és molt important que ens doneu correctament la vostra adreça de correu electrònic, ja que aquesta informació s'utilitzarà per enviar-vos l'usuari i la contrasenya en el cas que l'oblídeu.

Us recomanem que us registreu, perquè així la feina que feu quedarà guardada per a properes sessions. Si treballeu com a usuari convidat, el treball que feu es mantindrà només durant la sessió, però no quedarà guardat. En tots els casos, si esteu més de 30 minuts inactius la sessió es tancarà.

Contacte

Utilitzeu el formulari de l'apartat contacte si teniu alguna pregunta, suggeriment o voleu comunicar alguna incidència relativa al web.

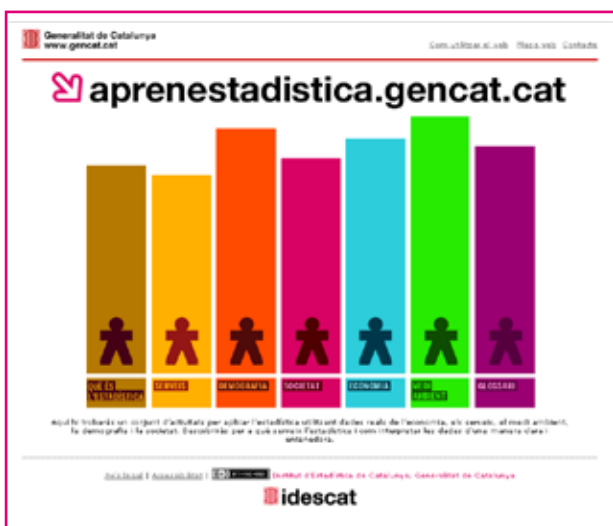
Requeriments tècnics

Aquest web no necessita cap requeriment per al sistema operatiu. Podeu utilitzar com a navegadors: Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera, etc.

És necessari que el vostre navegador estigui configurat de tal manera que accepti galetes (cookies).

Per tal de poder veure les animacions incloses en les activitats cal tenir instal·lada la màquina virtual Java (JVM). Si no és així, la podeu descarregar d'<http://www.java.com/es/download/>.

MAPAWEB

1 Què és l'estadística?

2 Serveis

- **Posa ordre a les dades.** Observar i analitzar l'oferta dels allotjaments turístics de Catalunya i la seva distribució geogràfica per marques turístiques.
- **On agafem l'avió?** Analitzar el comportament de la població en els aeroports catalans.
- **Presència de les dones en el mercat de treball.** Calcular el percentatge de població ocupada de cada sector d'activitat per sexes a Catalunya i Espanya i investigar la situació laboral femenina.
- **És rendible invertir en una casa rural?** Redactar un informe de viabilitat d'una empresa de turisme rural.
- **On ens podem allotjar quan viatgem?** A partir de la localització geogràfica de l'oferta d'allotjaments turístics, observar quina és la localització dels hotels, càmpings i cases rurals de Catalunya.

3 Demografia

- **Som més nois o més noies?** Estudiar l'estructura de la població de la seva comarca i analitzar quines necessitats de serveis tindrà en un futur.
- **Som un país de vells?** A partir d'una notícia, extreure les dades significatives i interpretar-les.
- **Ajuda el teu consell comarcal.** Elaborar la piràmide d'edats de Catalunya i la comarca. Analitzar les projeccions de la població i deduir les necessitats de serveis de la població en la comarca.
- **Enigma. Investiga aquestes dades.** Aprendre a descriure l'estructura de la població a partir d'indicadors demogràfics.
- **Anem, venim, marxem? Quants som a Catalunya?** Elaborar unes conclusions a partir de la recerca d'informació sobre la procedència de la població catalana. Cercar dades sobre la procedència per zones i estats.
- **El noticiari radiofònic.** A partir d'afirmacions, certes o no, sobre els naixements a Catalunya preparar un noticiari radiofònic.

4 Societat

- **Anem a votar?** Observar la tendència del comportament dels electors catalans davant els diferents tipus d'eleccions.
- **El perill de les drogues.** Observar les diferències entre els tractaments per drogodependència en els diferents grups d'edat a Catalunya.
- **Els embarassos no desitjats.** Observar el comportament dels embarassos no desitjats.
- **L'equipament TIC a casa. Igual per a tothom?** Observar quin és l'equipament tecnològic dels alumnes a casa seva i analitzar quin ús en fan.
- **Juguem?** A partir de cartes i daus, experimentar i calcular la probabilitat d'alguns esdeveniments.

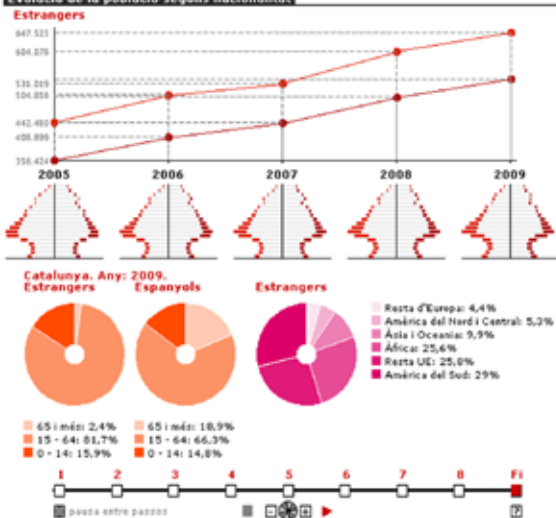
5 Economia

- **En Pau vol un augment de la paga.** Observar com varien els preus al llarg del temps a partir de l'evolució de l'IPC.
- **El mercat laboral a Catalunya. Quines dades tenim?** Buidatge de dades del mercat de treball, elaboració d'un diagrama lineal.
- **Ens hem d'estrènyer el cinturó.** Observar el comportament dels preus d'un mateix producte en diferents comerços.
- **Som rics o pobres dins d'Europa.** Representar les dades del PIB per habitant en PPC dels estats membres en una taula de freqüències i un histograma, i comparar les dades d'Espanya i de Catalunya amb el conjunt de la UE.
- **Catalunya exportadora o importadora.** Analitzar el comportament que té Catalunya en el comerç exterior.

6 Medi ambient

- **En quines condicions meteorològiques es produeixen més incendis a Catalunya?** Conèixer si hi ha relació entre els incendis i el clima a Catalunya.
- **Fa fred, fa calor. Com és el clima a Catalunya?** Conèixer l'evolució del clima a Catalunya al llarg d'un any.
- **A casa, què llencem?** Prendre consciència de la importància de les accions individuals en relació amb l'eliminació i reciclatge de residus urbans.
- **Quanta aigua consumim?** Prendre consciència del consum d'aigua als diferents territoris de Catalunya.

Evolució de la població segons nacionalitat

7 Glossari

- Glossari estadístic
- Glossari temàtic

GLOSSARI ESTADÍSTIC

A

- **aleatori -òria** *adj* Que depèn de l'atzar.
- **atzar** *m* Conjunt de causes desconegudes que fan que el resultat d'un esdeveniment sigui incert.

C

- **cartograma** *m* Representació gràfica d'informació estadística mitjançant símbols en un mapa o bé acolorint les diferents zones en funció dels valors que pren la **variable** estadística que s'estudia.
- **cens** *m* Procediment de recollida d'informació, recopilació i publicació de dades demogràfiques, econòmiques i socials, referides a una determinada data i per a tots els elements considerats (individus o empreses) d'un territori determinat. Per exemple, el Cens de població.
- **coeficient de correlació lineal** (r) *m* Mesura de la relació lineal entre dues variables amb valors entre -1 i 1. El 0 indica que no hi ha correlació lineal entre les dues variables; l'1, que hi ha una correlació lineal positiva perfecta i el -1 una correlació lineal negativa perfecta (a major valor de la variable 1 menor és el valor de la variable 2).
- **coeficient de variació** *m* Mesura que indica la representativitat de la **mitjana aritmètica** dels valors de la variable. Es calcula fent el quocient entre la **desviació estàndard** i la mitjana aritmètica, i normalment es dona en percentatges, és a dir, multiplicat per cent. Si el coeficient de variació és petit (proper a 0), aleshores els valors presenten poca dispersió respecte a la mitjana aritmètica, és a dir, que la mitjana és molt representativa.
- **combinació** *f* Cadascun dels subconjunts del mateix nombre d'elements d'un conjunt finit donat, i de manera que dos d'aquests subconjunts difereixen en un element. Per exemple, en el conjunt de valors 1, 2, 3 i 4, si els prenem de 2 en 2, tindrem les combinacions sense repetició següents: (1, 2), (1, 3), (1, 4), (2, 3), (2, 4) i (3, 4).
- **correlació** *f* Valor que mesura la relació o el grau de dependència entre dues variables quantitatives.

D

- **desviació estàndard** *f* Mesura de dispersió o variabilitat que es calcula fent l'arrel quadrada positiva del valor de la variància.
- **diagrama de barres** *m* Representació gràfica de les dades recollides mitjançant barres o rectangles en què la base és igual i l'altura correspon a la freqüència del valor representat. Generalment, en l'eix d'abscisses (horitzontal) es representen els valors que pren la variable i en l'eix d'ordenades (vertical) es representa la **freqüència absoluta** o **relativa**. La barra més alta correspon a la **moda**. Però també es poden representar en l'eix d'ordenades els valors que pren la variable i en l'eix d'abscisses, la **freqüència**. En aquest cas, la **moda** serà representada per la barra que arriba més a la dreta.
- **diagrama de dispersió** *m* Conjunt de punts que representen els elements d'una mostra en un pla o en un espai definit mitjançant eixos cartesianes que representen variables observades en els elements.

- **diagrama de sectors** *m* Representació gràfica de les dades recollides mitjançant un cercle o un semicercle dividits en sectors o parts d'àrees proporcionals a les freqüències. Per calcular l'àrea de cada sector s'ha de multiplicar la freqüència relativa per 360° en el cas d'un cercle o per 180° en el cas d'un semicercle.
- **diagrama lineal** *m* Representació gràfica de les dades recollides mitjançant una línia que uneix els diferents valors obtinguts.
- **distribució normal** *f* Llei de probabilitat contínua i simètrica en la qual la mitjana, la moda i la mediana coincideixen. La representació gràfica es correspon amb la campana de Gauss.
- **domini** *m* Conjunt de valors que pot prendre una variable o funció.

E

- **enquesta** *f* Procediment de recollida d'informació, normalment mitjançant un qüestionari, que té per objectiu obtenir dades sobre un determinat fenomen i que, generalment, s'adreça a una mostra de població com a objecte d'estudi. Per exemple, l'Enquesta industrial d'empreses.
- **error mostral** *m* Mesura de la precisió o exactitud dels resultats obtinguts mitjançant una **mostra**. Està determinat pel tipus de disseny mostral seleccionat, la grandària de la mostra, el **nivell de confiança** utilitzat i la **variància** de la població.
- **error no mostral** *m* Mesura de la precisió que no depèn del disseny mostral, sinó del desenvolupament de l'operació de camp entre d'altres factors.
- **esdeveniment** *m* Qualsevol dels resultats possibles que es poden produir en un **experiment aleatori**. Per exemple, que en el llançament d'un dau surti un nombre més gran que 3.
- **esdeveniment equiprobable** *m* Esdeveniment que té la mateixa **probabilitat** d'ocórrer que un o altres fets determinats. Per exemple, en el llançament d'una moneda, la probabilitat que surti cara o creu és la mateixa: $\frac{1}{2}$.
- **esdeveniment impossible** *m* Esdeveniment que no pot ocórrer mai; per tant, la seva **probabilitat** és zero. Per exemple, que en el llançament d'un dau de 6 cares surti el 7.
- **esdeveniment possible** *m* Esdeveniment que pot ocórrer dins del conjunt de fets. Per exemple, que en el llançament d'un dau surti el 3.
- **esdeveniment segur** *m* Esdeveniment que pot ocórrer amb tota certesa. Per exemple, que en el llançament d'un dau surti un número entre 1 i 6.
- **esperança matemàtica** *f* Valor esperat com a resultat d'un **experiment aleatori** que es repeteix un nombre elevat de vegades. Si tots els esdeveniments tenen la mateixa probabilitat, el valor esperat és la **mitjana aritmètica**. Es calcula sumant o integrant, sobre tots els valors possibles d'una variable aleatòria, els productes d'aquests valors per les seves probabilitats.
- **estadístic** *m* Valor o conjunt de valors que es calcula mitjançant les dades d'una **mostra** i que s'interpreta com una aproximació al valor vertader poblacional.
- **estadística** *f* Ciència que recull, classifica, analitza i interpreta dades relatives a un conjunt d'elements.
- **estadística descriptiva** *f* Part de l'estadística que descriu, analitza i representa un conjunt de dades utilitzant mètodes numèrics i gràfics amb l'objectiu de sintetitzar i representar aquesta informació.

- **estimació** *f* Càlcul del valor esperat d'un o de més paràmetres d'una població a partir de les observacions d'una **mostra**.
- **experiment aleatori** *m* Prova el resultat de la qual no es pot predir perquè depèn de l'**atzar**. Es pot repetir sempre sota les mateixes condicions. Per exemple, llançar un dau o llançar una moneda.

F

- **freqüència** *f* Nombre de vegades que es repeteix, en una població o mostra, cada una de les categories d'una variable qualitativa o dels valors d'una variable quantitativa.
- **freqüència absoluta** *f* Nombre d'elements d'una **població** o d'una **mostra** que tenen un determinat valor d'una variable. La suma de totes les freqüències absolutes ha de ser igual al total de la població o de la mostra.
- **freqüència acumulada** *f* Suma de les **freqüències, absolutes o relatives**, d'una variable fins a un cert valor.
- **freqüència relativa** *f* Fracció d'elements d'una **població** o d'una **mostra** que tenen un determinat valor d'una variable. Es calcula dividint el nombre de vegades que es repeteix un valor d'una variable pel nombre total d'elements de la població o la mostra. La suma de totes les freqüències relatives ha de ser igual a 1 en el cas que s'expressi en fraccions o nombres decimals i ha de ser igual a 100 en el cas que s'expressi en percentatges.

G

- **gràfic** *m* Representació de les dades recollides mitjançant un dibuix, que sintetitza una demostració, un concepte, un procediment o una distribució d'aquestes dades. Els gràfics poden ser de diferents tipus: barres, sectors, lineals, pictogrames, cartogrames i histogrames, entre d'altres.

H

- **histograma** *m* Representació gràfica per a **variables quantitatives** contínues que s'obté construint sobre cada interval de classe, marcat en l'eix d'abscisses, un rectangle l'àrea del qual és proporcional a la freqüència, absoluta o relativa, corresponent a l'interval.

I

- **índex** *m* Quocient entre un valor considerat i un valor de referència anomenat base i que generalment es presenta multiplicat per 100. Permet comparar les magnituds que pren una variable entre dos períodes de temps o entre dos espais. Per exemple, l'índex de preus de consum (IPC).
- **indicador estadístic** *m* Xifra de referència utilitzada per resumir dades estadístiques. Hi ha diferents tipus d'indicadors: mitjanes, **raó, proporció, índex i taxa**, entre d'altres.
- **inferència estadística** *f* Part de l'estadística dedicada a obtenir resultats d'una **població** objecte d'estudi a partir dels resultats obtinguts de l'anàlisi d'un subconjunt d'aquesta població, anomenat **mostra**.
- **interval de classe** *m* Agrupació de valors d'una **variable quantitativa** contínua per tal de facilitar-ne la interpretació mitjançant taules o gràfics. Conté tots els valors que es troben entre el valor mínim i màxim que delimiten l'interval.

M

- **marc mostral** *m* Relació o llista d'elements de la **població** utilitzada per seleccionar la **mostra**, és a dir, la font d'on s'extraurà la mostra (població investigada).
- **mediana** *f* Valor situat en el centre d'un conjunt de dades observades, ordenades de menor a major. Per tant, té el mateix nombre de valors tant per sobre com per sota. En el cas que el nombre de valors sigui parell, es pren com a mediana la **mitjana aritmètica** dels dos valors centrals.
- **mesura de dispersió** *f* Valor que mesura la desviació dels valors respecte a un de central que, generalment, és la **mitjana aritmètica**. Les principals mesures de dispersió són la **variància**, la **desviació estàndard** i el **rang**.
- **mesura de posició** *f* Valor central a l'entorn del qual s'agrupen les dades quantitatives. Els principals valors centrals són la **mitjana aritmètica**, la **mediana** i la **moda**.
- **mesura de tendència central** *f* Vegeu mesura de posició
- **mitjana aritmètica** *f* Quocient entre la suma dels valors obtinguts i el nombre total d'elements observats.
- **moda** *f* Valor de la variable que es repeteix més vegades i, per tant, el que té la **freqüència absoluta** més alta.
- **mostra** *f* Subconjunt d'una **població** que s'utilitza per explicar característiques del conjunt d'aquesta població. Generalment se simbolitza amb la lletra *n*.

N

- **nivell de confiança** *m* Probabilitat que el valor vertader del paràmetre poblacional que es vol estudiar estigui dins l'interval, l'estadístic mostral menys-més **l'error mostral**.

P

- **paràmetre poblacional** *m* Valor vertader de la mesura d'alguna característica de la **població** i que, quan és desconegut, es pot estimar mitjançant una **mostra**.
- **permutació** *f* Cadascuna de les ordenacions possibles dels elements d'un conjunt, quan el seu nombre és finit. Per exemple, en el conjunt de valor 1, 2, 3, les ordenacions possibles sense repetició són: (1, 2, 3), (1, 3, 2), (2, 1, 3), (2, 3, 1), (3, 1, 2) i (3, 2, 1).
- **pictograma** *m* Representació gràfica mitjançant dibuixos de les dades recollides. S'elabora amb el mateix procediment que un **diagrama de barres**, però substituint els rectangles per dibuixos que simbolitzen el fenomen estudiat.
- **població** *f* Conjunt finit o infinit d'individus, unitats o elements que són objecte d'estudi i dels quals es requereix informació. Generalment se simbolitza amb la lletra *N*.

- **probabilitat** *f* Valor comprès entre zero i u associat a la certesa de produir-se un esdeveniment que es representa mitjançant una fracció $P = (\text{nombre de casos favorables}/\text{nombre de casos possibles})$. En experiments repetitius i independents, és el límit de la freqüència relativa de l'esdeveniment. Per exemple, la probabilitat que surti un 1 en el llançament d'un dau és $1/6$, ja que són 6 els valors possibles (1, 2, 3, 4, 5 i 6).
- **proporció** *f* Quocient d'un valor per un altre, en què el numerador és una part del denominador. Per exemple, el nombre d'homes dividit pel nombre total de persones (homes i dones). Es pot considerar un cas particular de raó.

Q

- **quartil** *m* Cadascun dels tres valors que divideixen una llista ordenada de dades observades d'una variable en 4 conjunts amb el mateix nombre de dades. El primer quartil deixa per sota seu el 25% de les observacions, el segon quartil equival a la **mediana** i deixa per sota el 50% de les observacions i el tercer quartil deixa per sota el 75% de les observacions. El quart quartil es correspon amb el valor màxim observat (100%).

R

- **rang** *m* Diferència entre el valor observat més gran (màxim) i el valor observat més petit (mínim). Per exemple, de la sèrie de valors 1, 3, 8, 10 i 11, el rang és la diferència entre 11 i 1, és a dir, 10. És una mala mesura de dispersió perquè només es calcula a partir de dos valors extrems.
- **raó** *f* Quocient d'un nombre per un altre. Per exemple, el quocient entre el nombre d'homes i de dones.
- **recollida de dades** *f* Fase del procés de producció estadística en què s'obté la informació de les unitats objecte d'estudi. Es poden estudiar totes les unitats, com és el cas del cens, o bé una mostra representativa de totes les unitats, com és el cas de les enquestes per mostreig. Hi ha diferents tècniques d'obtenció de la informació: enquesta telefònica, enquesta per correu o enquesta cara a cara i s'acostuma a utilitzar un qüestionari.

T

- **tant per cent** *m* Proporció d'una quantitat respecte d'una altra referida al valor cent com a unitat. Per exemple, el 15% de la població total és població estrangera vol dir el mateix que la fracció $15/100$ i que 15 de cada 100 persones són estrangeres.
- **taula de doble entrada** *f* Disposició pràctica en què les dades s'ordenen i/o es classifiquen per files i columnes, representativa de dues variables diferents. Per exemple, una taula on es recullen dades del pes i l'alçada.
- **taula de freqüències** *f* Llista sistemàtica dels valors obtinguts de la variable observada amb la seva **freqüència**, **absoluta** o **relativa**, i que facilita el treball posterior de maneig i anàlisi de les dades.
- **taxa** *f* Quocient d'un valor per un altre, en què el denominador es correspon amb la **població** total considerada i, generalment, es presenta multiplicat per 100 o per 1.000. Per exemple, llits hospitalaris per 1.000 habitants.

V

- **variable** *f* Característica, qualitativa o quantitativa, dels elements d'una població, que pot prendre una sèrie de valors; per exemple, el sexe és una variable qualitativa que pren els valors "home" i "dona" i l'edat és una variable quantitativa que pot prendre valors més grans o iguals a 0.
- **variable aleatòria** *f* Variable que pot rebre diversos valors numèrics que depenen de l'atzar, per exemple, en una moneda, cara o creu.
- **variable contínua** *f* Variable quantitativa que pot prendre qualsevol valor d'entre un parell de valors del domini de la variable, per exemple el pes o l'alçada.
- **variable discreta** *f* Variable quantitativa que s'expressa mitjançant un nombre sencer, per exemple el nombre de fills o el nombre d'ocupats d'una empresa.
- **variable qualitativa** *f* Variable que s'expressa mitjançant una qualitat, per exemple el sexe o l'ocupació.
- **variable quantitativa** *f* Variable que s'expressa mitjançant una quantitat (un número) i pot ser contínua o discreta. Per exemple, el pes és una variable quantitativa contínua i el nombre de fills és una **variable quantitativa discreta**.
- **variació** *f* Cadascun dels subconjunts del mateix nombre d'elements d'un conjunt finit donat, de manera que dos d'aquests subconjunts difereixen en algun element o en l'ordre en què s'han pres aquests elements.
- **variància** *f* Mesura de dispersió o variabilitat que es calcula fent la mitjana aritmètica de la suma dels quadrats de les desviacions de cada valor respecte a la mitjana aritmètica. És sempre positiva, atès que és un valor al quadrat, i la seva arrel quadrada és la desviació estàndard.

GLOSSARI TEMÀTIC

A

- **abstenció** *f* Acció i efecte de no participar en una votació. S'expressa en nombre de persones o en percentatge sobre el nombre d'electors.
- **administració local** *f* Part de l'Administració pública. Té encomanada la gestió de les entitats territorials que pertanyen a les comunitats autònomes. Els organismes que governen cadascuna d'aquestes entitats tenen noms diversos: ajuntaments en el cas dels municipis, diputacions en el cas de les províncies, consells comarcals en el cas de comarques, etc.
- **afiliat -ada a la Seguretat Social** *m i f* Persona que exerceix una activitat laboral a canvi d'una remuneració i que està afiliada a la Seguretat Social en situació d'alta laboral o situacions assimilades a l'alta com la incapacitat temporal o la suspensió per regulació d'ocupació. El nombre d'afiliats a la Seguretat Social no es correspon amb el de treballadors, sinó més aviat amb el de llocs de treball, ja que la mateixa persona es pot comptabilitzar tants cops com activitats laborals tingui donades d'alta.
- **ajuntament** *m* Ens de l'Administració local que governa i administra els interessos d'un municipi.
- **atur estimat** *m* Conjunt de persones que compleixen les condicions de població desocupada segons l'Organització Internacional del Treball (OIT). Veure definició **població desocupada**.
- **atur registrat** *m* Situació laboral de les persones de 16 anys i més sense ocupació inscrites a les oficines de col·locació de la Generalitat o de l'Inem.
- **avortament** *m* Interrupció d'un embaràs abans que el fetus sigui capaç de sobreviure independentment.

C

- **cens de població** *m* Registre estadístic obtingut a partir d'una operació estadística que es duu a terme cada 10 anys i definida com el procediment de recollida exhaustiva, classificació i publicació de dades demogràfiques, econòmiques i socials, referides a una determinada data i per a tots els habitants d'un territori determinat. Aquesta informació serveix a les administracions públiques a l'hora d'elaborar i desenvolupar estudis, planificacions i programacions socials, demogràfiques o bé econòmiques.
- **cens electoral** *m* Relació de totes les persones majors d'edat amb dret a votar i que estiguin en ple ús dels drets civils i polítics. Prèviament a cada consulta, hi ha un període d'exposició al públic del cens per tal de rectificar els possibles errors o modificacions que hi pugui haver.
- **comarca** *f* Entitat local territorial formada per una agrupació de municipis contigus i dotada d'autonomia i de personalitat jurídica pròpia. L'organització comarcal s'estén a tot el territori de Catalunya; cap municipi no pot restar-ne exclòs ni pot pertànyer a més d'una comarca. El territori de la comarca és l'àmbit on el consell comarcal exerceix les seves competències.
- **comerç a l'engròs** *m* Compra i venda, bescanvi, de productes naturals i industrials o de serveis en què els productors no es dirigeixen directament

als consumidors finals, sinó a intermediaris i altres distribuïdors. Són aquests intermediaris els que fan arribar els productes als consumidors finals.

- **comerç al detall** *m* Compra i venda, bescanvi, de productes naturals i industrials o de serveis en què el venedor dels productes o serveis (siguin ells mateixos els productors o no) es dirigeix directament als consumidors finals.
- **comerç exterior** *m* Conjunt d'operacions de compra o venda de béns i serveis entre països. El comerç exterior consta bàsicament de dos tipus de fluxos: **exportacions** (vendes de béns i serveis) i **importacions** (compres de béns i serveis).
- **consell comarcal** *m* Ens de l'**Administració local** que governa i gestiona els interessos comuns als diversos municipis d'una comarca.
- **consum** *m* Utilització dels béns i serveis usats per les llars i les persones per satisfer les seves necessitats.
- **creixement natural** *m* Augment o disminució de la població, que s'obté per diferència entre els naixements i les defuncions, en un període i en un àmbit territorial concret.

D

- **defunció** *f* Mort d'una persona nascuda viva. [població]
- **densitat de població** *f* Nombre mitjà d'habitants per quilòmetre quadrat en un territori determinat.
- **despesa** *f* Valor monetari d'una compra. Porta associat un pagament, present o futur. Efectuen despeses les llars (**consum**), també les empreses (**inversió**) i el govern (despesa pública). [economia]
- **diputació** *f* Ens de l'**Administració local** que governa i administra els interessos dels municipis d'una **província**. [economia]

E

- **elector -a** *m i f* Persona que reuneix els requisits legals per exercir el dret de sufragi. [societat]
- **empresa** *f* Unitat organitzativa de producció de béns i serveis, i que gaudeix d'autonomia a l'hora de decidir l'assignació dels recursos corrents, econòmics i humans de què disposa. [economia]
- **esperança de vida en néixer** *f* Nombre mitjà d'anys que pot esperar viure una persona en néixer si es mantinguessin les condicions de mortalitat per edat que s'observen en un any en concret. [població]
- **establiment** *m* Part d'una empresa, situada en un lloc geogràficament determinat (taller, fàbrica, oficina,...) on els treballadors per compte d'una empresa produeixen béns i serveis.
- **exportació** *f* Valor dels béns i serveis venuts per residents en un país a residents d'un altre país.

F

- **família** *f* Grup de persones (dues o més) que resideixen en el mateix habitatge familiar i estan vinculades per llaços de parentiu amb independència del seu grau.

H

- **habitatge** *m* Edifici o part d'un edifici destinat a l'allotjament o a la residència familiar.
- **habitatge principal** *m* Habitatge familiar destinat a la residència permanent o habitual.
- **habitatge secundari** *m* Habitatge familiar utilitzat temporalment en caps de setmana, vacances, etc.

I

- **importació** *f* Valor dels béns i serveis comprats pels residents en un país a residents d'un altre país.
- **índex de preus de consum** *m* Índex que mesura l'evolució del nivell de preus d'un cistell de consum adquirits per les llars en un període de temps determinat. sigla IPC
- **indústria** *f* Conjunt d'activitats econòmiques dedicades a la transformació de primeres matèries i productes semielaborats en altres productes semielaborats o acabats. Els processos de producció industrial requereixen l'ús de factors de producció, (treball, maquinària, etc), i diversos tipus de materials produïts prèviament per altres sectors (ferro, fusta, etc).
- **innovació tecnològica** *f* Conjunt d'activitats científiques, tecnològiques, organitzatives, financeres o comercials que du a terme una empresa, per tal de millorar els processos de producció, o bé introduir nous productes al mercat.
- **inversió** *f* Despesa realitzada en béns o serveis que tenen la capacitat de produir altres béns o serveis en un període de temps determinat, com ara la despesa a adquirir una màquina.

LL

- **llar** *f* Conjunt de persones que resideixen en el mateix habitatge. Es poden distingir dos tipus de llars: les unipersonals, formades per una sola persona i les multipersonals, formades per dues o més persones.

M

- **municipi** *m* Entitat bàsica de l'organització territorial de l'Administració pública i element primari de participació ciutadana en els assumptes col·lectius. El municipi gaudeix d'autonomia pròpia, té personalitat jurídica i plena capacitat per a l'exercici de les funcions públiques que té encomanades, per tal de representar els interessos de la col·lectivitat respectiva i gestionar els serveis públics la titularitat dels quals assumeix. El govern i l'administració del municipi corresponen a l'**ajuntament**.

N

- **naixement** *m* Expulsió o extracció completa del cos de la mare d'un producte de la concepció, viu o mort, amb sis mesos o més de gestació (concepte biològic).
- **nivell d'instrucció** *m* Nivell d'estudis més alt aconseguit per una persona, estudï o no en la data de referència.

- **padró municipal d'habitants** *m* Registre administratiu públic, responsabilitat dels **ajuntaments**, que conté un conjunt de dades personals i confidencials dels **veïns** del municipi. Conté la següent informació: nom, adreça, DNI, sexe, data de naixement, lloc de naixement, lloc de residència i nacionalitat. Per exemple, serveix per obtenir certificats de residència i convivència, per a la matriculació en llars d'infants, per a l'adjudicació d'habitatges de promoció pública, entre altres utilitats.
- **participació** *f* Acció de prendre part en una votació. S'expressa en nombre de persones o en percentatge sobre el nombre d'**electors**.
- **passatger -a** *m i f* Persona que viatja en un vehicle, una embarcació, un tren, una aeronau, etc., i que no n'és el conductor ni forma part de la tripulació.
- **pernoctació** *f* Cadascuna de les nits que un viatger s'allotja en un establiment d'allotjament col·lectiu o en un allotjament turístic privat.
- **piràmide de població** *f* Representació gràfica en què figura el nombre d'individus de les diferents classes d'edat d'una població. Les dades de cada grup d'edat se situen, segons el sexe, a un costat i a l'altre d'un eix vertical (els homes a l'esquerra i les dones a la dreta). Cada classe d'edat és representada per un rectangle, la longitud del qual és proporcional al seu valor, en percentatges respecte a la població total o en xifres absolutes.
- **població activa** *f* Conjunt de persones de 16 anys i més que subministren mà d'obra per a la producció de béns i serveis econòmics (població ocupada) o que estan disponibles i fan gestions per incorporar-se a aquesta producció (població desocupada).
- **població assalariada** *f* Conjunt de persones ocupades que treballen per compte d'altri, és a dir, que es troben vinculades a l'empresa per un contracte de treball i retribuïdes amb quantitats fixes o periòdiques. Pot ser fix (amb contracte o vinculació laboral indefinida) o temporal (amb contracte de durada determinada).
- **població desocupada** *f* Conjunt de persones de 16 anys i més que no treballen, busquen feina i estan disponibles per treballar, segons l'Organització Internacional del Treball (OIT).
- **població inactiva** *f* Conjunt de persones de 16 anys i més que no treballen i no busquen feina o no estan disponibles per treballar. Per exemple, els estudiants que no treballen i els jubilats, entre altres.
- **població ocupada** *f* Conjunt de persones de 16 anys i més que treballen per compte d'altri o per compte propi de manera remunerada. Per treballar s'entén realitzar una activitat a canvi d'un sou, salari, benefici empresarial o guany familiar, en metàl·lic o en espècie), segons l'Organització Internacional del Treball (OIT).
- **pressupost** *m* Resum sistemàtic de les previsions de les despeses projectades i de les estimacions dels ingressos previstos per cobrir-les referit a un període determinat.
- **prestació d'atur** *f* Prestació contributiva de la qual es pot beneficiar una persona en situació legal de desocupació i que compleix determinats requisits establerts legalment.
- **preu** *m* Valor de mercat d'un bé o d'un servei, expressat en termes monetaris.
- **producte interior brut** *m* Valor total dels béns i els serveis produïts en un país durant un període de temps, generalment un any, un cop deduïda la part consumida en la producció. sigla PIB.

- **projecció de població** *f* Estimació de l'evolució futura de la població. S'acostuma a presentar desagregada segons les variables sexe i edat.
- **província** *f* Entitat local territorial formada per l'agrupació contigua de municipis, amb personalitat jurídica i plena capacitat per a l'acompliment de les seves finalitats. Aquestes finalitats són: coordinar els serveis municipals per tal de garantir la prestació integral i adequada d'aquests serveis en tot el territori de la província; facilitar assistència i cooperació jurídica, econòmica i tècnica als municipis; prestar serveis públics de caràcter supracomarcal i fomentar i administrar els interessos peculiars de la província.

S

- **saldo amb l'estranger** *m* Diferència entre el valor de les exportacions i el valor de les importacions.
- **sector agrari** *m* Sector constituït pel conjunt d'explotacions agrícoles, ramaderes i forestals.
- **servei** *m* Conjunt d'activitats econòmiques dedicades a la producció de béns immaterials, intangibles. Són exemples de serveis el transport de mercaderies, la concessió d'un crèdit bancari o la comercialització de productes elaborats per altres empreses.
- **subsidis d'atur** *m* Prestació de caràcter assistencial de la qual es poden beneficiar els desocupats que han exhaurit la prestació d'atur i que compleixen determinats requisits establerts legalment.
- **superfície** (km²) *f* Extensió de territori, mesurada en quilòmetres quadrats, que hi ha dins els límits administratius d'un determinat municipi.

T

- **taxa d'activitat** *f* Quocient entre la població activa i la població de 16 anys i més.
- **taxa d'atur** *f* Quocient entre la població desocupada i la població activa.
- **taxa d'ocupació** *f* Quocient entre la població ocupada i la població de 16 anys i més.
- **transport** *m* Activitat econòmica que proporciona els mitjans per efectuar el transport de persones o de mercaderies. [economia]
- **turista** *m i f* **Visitant** que fa una o més **pernoctacions**, sigui quin sigui el tipus d'allotjament on les fa.

V

- **veí -ïna** *m i f* Persona que viu habitualment en un municipi, tant si hi està present com absent en la data de referència. L'adquisició de la condició de veí es produeix en el mateix moment que s'inscriu en el Padró municipal d'habitants.
- **viatger -a** *m i f* Persona que es desplaça fora del seu entorn habitual. En general, s'utilitza com a sinònim de **turista** o persona que realitza almenys una **pernoctació** en un allotjament.
- **visitant** *m i f* Persona que es desplaça durant un temps a un lloc diferent del seu entorn habitual, sempre que el motiu principal de la visita no sigui el d'exercir una activitat remunerada en el lloc visitat. S'hi inclouen els que hi pernocten (turistes), els que hi passen el dia

(excursionistes) i els de pas cap a altres destinacions (transeünts o en trànsit).

- **vot blanc** *m* Vot d'aquell elector que, tot i haver exercit el dret a votar, no s'ha pronunciat per cap de les opcions que se li presentaven en la consulta.
- **vot nul** *m* Vot emès en papereta no oficial, emès amb un sobre que contingui més d'una papereta o emès amb un imprès que contingui qualsevol esmena, modificació o que no s'ajusti a les normes electorals establertes.
- **votant** *m i f* Persona que exerceix realment i efectivament el seu dret a vot.

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

aprenestadistica.gencat.cat

Edita:

Generalitat de Catalunya
Institut d'Estadística de Catalunya

Via Laietana, 58

08003 Barcelona

<http://www.idescat.cat>

1a. edició: Barcelona, març del 2010

Dipòsit legal: B-14.558-2010 versió impresa
B-13.613-2010 versió digital

Aquesta obra està subjecta a una llicència de
Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades
3.0 Espanya de Creative Commons.
<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/deed.ca>

La versió digital inclou els canvis que s'hagin pogut
produir després del tancament de l'edició en paper.

<http://idescat.cat/p/glossariae>

Amb la col·laboració:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació